

„Békés” háború?

(Gazdasági fegyverkorlátozások)

Vajon csak a fegyverekkel vívott harc minősül igazán háborúnak? Raghuram Rajan, jeles indiai közgazdász, a Chicagói Egyetem tanára, a Reserve Bank of India, vagyis az indiai Központi Bank volt elnöke, akit 2019-ben díszdoktorává avatott a Leuven-i Katolikus Egyetem, másként vélekedik. Miközben elítéli a jelenleg folyó háborút, felhívja a figyelmet még valamire: *a szankciókkal vívott háborúra.*

Azt állítja, hogy a gazdasági szankciókkal vívott háború ugyan nem véres, de ez is háború valójában, az életről, a megélhetésről szól. A szigorítások, amelyeket az orosz központi bankra bevezettek, a rubel összeomlásához vezettek; a nemzetközi fizetések korlátozása pedig az orosz bankokba vetett bizalmat ingatta meg. A kereskedelmi szankciók a multinacionális cégek kivonulását eredményezhetik majd; az Oroszországból való vásárlások tilalmának pedig növekedés- és foglalkoztatás-csökkentő hatása lesz. Mindez alacsonyabb életszínvonalat, rosszabb egészségi állapotot, és végső soron több halált fog Oroszországban eredményezni – így fogalmaz Rajan.

A szankciókkal folytatott háború veszélyeket rejt magában. Bár **a gazdasági szankciók** látszatra „vértelenek”, ezek a szankciók valójában **tömegpusztító eszközök**. A szankciók nem válogatnak: egyaránt sújtanak bűnösre és sok ártatlanra. Ha széleskörűen alkalmazzák, mindenképpen visszafordítják a globalizáció eddigi pozitív folyamatait – állítja. Egyre nagyobb a veszélye, hogy a gazdasági szankciók kérdését politikai nézetkülönbségek rendezésére is bevetik. (Kína például Ausztrália ellen használta a gazdasági szankciók fegyverét, mert Ausztrália a Covid kirobbanása ügyében vizsgálat kezdeményezését szorgalmazta...) Az is lehet, hogy a kormányok a vállalatoknak politikai indítékok alapján megtiltják a kereskedést bizonyos országokkal. Avagy egyes országok félni kezdenek, hogy a saját devizatartalékaikat más országok adott esetben befagyaszthatják. Vagy fordítva: bevonhatják külföldi befektetőket, aztán ráteszik a kezüket a vagyona, és elkönfiskálják... Mindezek az aggodalmak a nemzetközi kapcsolatok szűküléséhez vezethetnek. A piac működése bizalmon alapul. A jelenlegi háború hatására megszakadhat a globalizálódás folyamata, s ez által a

világ egésze szegényebb lesz. Úgy fogalmazott Rajan: balkanizálódó gazdasági viszonyok alakulhatnak ki...

Azt is látni kell, hogy amennyiben aláássák egy ország valutarendszerét, és a szankciók súlyosan érintik a szegényebbeket, vagy akár a középosztályt is, akkor az ilyen lépések agresszív nacionalistákká teszik az embereket az érintett országban... Van egy rossz érzésünk: a bajkeverőknek ez szinte érdekében áll... Belülről destabilizálni egy országot. (Emlékezzünk: hogyan bíztatott minket ellenállásra 1956-ban az Amerika Hangja, reménytelen helyzetben is, amikor egyáltalán nem volt szándék állami részről nekünk segítséget nyújtani... Talán sokan emlékeznek a Szabadság, szerelem című filmből arra, hogy milyen keserűen mondta az értelmiségi fiatalember: „Nekik az jó, minél több áldozat lesz itt. Annál jobban fogják utálni a megszállókat...”)

Természetesen, az kétségkívül nagy veszély lenne, ha a jelen háborúhoz hasonló lépések megtorlatlanul maradnának, mert túl sok diktatórikus vezetésű állam érezhetne kísértést hasonló lépések megtételére. A gazdasági fegyver azonban igen veszélyes lehet egy-egy ország kezében. Ezért szükség lenne arra, hogy alkalmazásukról **nemzetközi egyezmény** szülessen. Éppen úgy nemzetközi „gazdasági fegyverkorlátozási egyezményt” kellene kötni, mint annak idején, a fegyverarzenálok leépítéséről szóló tárgyalásokon.

Fontos lenne differenciálni ezekben az egyezményekben a tekintetben, hogy a szankciók kikre hatnak. Ha sok szegény átlagpolgárt érintenek, akkor ilyenre csak alapos megfontolás, teljes konszenzus alapján kerülhetne sor. Olyan szankciókat, amelyek a büntetni kívánt ország gazdag elitjét sújtják, Rajan szerint hamarabb lehetne meghozni. (Óhatatlanul felötlik bennünk annak a képtelensége, hogy hazánkat, amelynek energiaellátása 65%-ban az orosz energiától függ, „fűnyíró-elven” kötelezzék a vásárlások beszüntetésére...)

De Rajan arra is felhívta a figyelmet, hogy a fejlett világ országainak önmagukon kellene kezdeni a szigorítást: ne tűrjék el adóparadicsomok létét, az adóelkerülés lehetőségeit, olyan pénzek számára, amelyek sokszor nem éppen tiszta forrásokból származnak, és napjainkban is joghatóságuk területén „parkolnak”...

Ilyen megállapodások, *gazdasági fegyverkorlátozások* megkötéséhez a nemzetközi diplomáciai fórumok érdemi együttműködésére lenne szükség – amely az utóbbi években sajnálatosan benujtta kezdett válni. Mint minden diplomáciai lépésnek, az ilyen szabályozásoknak is a kölcsönös engedmények rendszerén kell alapulniuk. A megegyezés feltétele, hogy minden érdekelt fél magába

is nézzen, amikor felelőst keres. *Nem fogadható el a háború kegyetlensége, semmilyen formájában sem...*A békés egymás mellett élés mindig jobb, mint a háború....

Csak remélhetjük, hogy az emberiség (ismét) eljut erre a felismerésre.

Bp, 2022. március 24.

Botos Katalin